

С. (Карач)

Г 88

Карач . 1990 г.

Тюркюланы Альберт

САНИЯТ

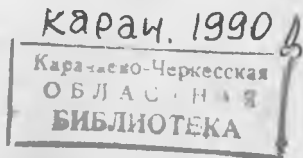
ТЮРКЛЮЛАНЫ АЛЬБЕРТ

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

САНИЯТ

(Поэма бла назмула)

Ставрополь китаб басманы
Къарачай-Черкес бёлюмю,
Черкесск — 1976

С (карач.) 2
Т 88

© Ставрополь китао басманы
Къарачай-Черкес бѣлюмю, 1976.

БИРИНЧИ КЕСЕГИ

Пад раной может тот шутить
Кто не был ранен сам...

В. Шекспир.

1

Кёбдю сабан, бек кёбдю,
Эсинг кетди сагъышха...
Чыпчыкъ аулайды кёкню,
Къарт олтурад ныгъында.
Булбул джырлайд бурунча,
Кёклюгюне аламны.
Кёлюнг джарыкъ болурча,
Чыгъад джазны макъамы...

Даулет келди... Экеулен
Бир-бирлерин сюелле.
Ауаз чыккыды джюрекден,—
Джазыулары биргелле...

Кёзюу келди — джырлайыкь
Экеуленни кюулерин.
Эсибизге алайыкь
Сыймекликни кюулерин.

2

Гапалауну джырлары
Ийнакьлайла эсинги.
Бузулмайды ырджысы,—
Ол а джырны беклиги!
Гапалауну сюйгени
Къайда къубуллуб турад?
Кюню чомарт тийиую
Айюмени солутад...
Тамбла кюп тиймей къалмаз, —
Ишарырла кёзлеринг.
Нарат чакьмайын болмаз, —
Бутакьлары силкинир!..

3

Турна джырны тауушу
Еулутла бла келеди.
Гоначкирни ауушу
Кёкню экиге бёледи.

Сыныб кыайнагъан бутакъ
Кёкге кесин узатыр.
Билим болур бек чууакъ —
Сүйгенлеге эс табдыр...
Кёк «дууасы» — турнала,
Барадыла сюркеле...
Дуния насыб ачылсын
Игиликни сургеннге!

4

Джанкылычны элесенг,
Кёзюнге бек кзууанчды.
Той, оюн да адамгъа
Бек багъалы джубанчды.
Къая дорбуннга кирсенг —
Аны да бард гюллери.
Бирде эштириксе сен
Тилсизни да кюлгенин.
Алтынына кызыныб,
Оймазса сен тауланы.
Байлыкъ ючюн аманлыкъ
Этмегенсе туугъанлы.
«Беш арабдан бир араб» —
Джанкылычынг — алтынынг..
Къуш чексиз кёкде арыб
Тохтамаз, мени антым!

Бушуу этме, ачыма,
 Чакъгъан бачханг — аллында.
 Суу ёкюред ашхамда,—
 Ол себебди джанынга...
 Сейир ингир, ой ингир,
 Кёгюрчюнле къалкыйла.
 Кёкге къараб, сен кычыр,
 Оюлмазча уяла!
 Къуу терекни да болур
 Чыпчыкъ уя юсюнде.
 Тийген чакъда кюн ариу
 Ол да къояр кёлекке.
 Къобан сууну татыуу
 Исеи кюннге синггенди.
 Къуугъун атны арыуу
 Кетер быялай ингирде!

Таулагъа да, кёкге да
 Джашайбыз бир уруша,
 Джууукъгъа да, тенгнге да
 Бирде этебиз гурушха.
 Ахыр кюннге джетсек а,
 Биз сагъышха батабыз.

Исси кюнде салкынынга
Джан мыллыкны атабыз!
«Эшик тешикке кюле» —
Къутулургъа излейди...
Уллу болса да тюе,
Сабий сёзге «келеди»...

Х а л и т

Джолунг болсун, Саният,
Иги болур саулугъунг?

С а н и я т

Кёргенмисе сен, бир айт,
Къумуреханы джашауун?
Ма, къара, бек аламат,
Къышха джыяд ашауун!

Х а л и т

Къумуреханы къарыуун
Билмей эдим алгъын мен.
Кесинден кёб ауурну
Сюйреб ташайды кёзден.

Къумурсха бла айюню
Бирча болур амалы.
Бегителле юйлерин —
Къыш джашауну тамалын.

С а н и я т

Экиси да адамгъа
Оюм берир затлалла...
Уялары — къадама,
Джюреклерин — халалла.

Х а л и т

Тюберге деб келеем
Иш этиб ма тюрб элден,
Джашау кеси кѳреем
Сени меннге тюрбетген.
Нек къарайса тюрлюле,
Аздырырча кѳлюмю?
Джюрегингде тиекле
Согъулмазча ѳмюрю!

С а н и я т

Согъа билген насыбды —
Сен а уста согъаса!
«Макъа джыргъа джазыкъды»,—
Деб ышарыб къояса...

Х а л и т

Джаз башында келледе
Макъа хорну тауушу
Учуб кетед мийикге —
Джокъду анга къаргъышым.

С а н и я т

Джел тенгиз бла кюрешсе,
Тенгиз джанлы болабыз.
Джагъасында турсакъ да,
Аныча чайкъалабыз!

Х а л и т

Къыйналмайып тенгизге
Болмаймыд да чыдаргъа?
Джел бла тенгиз кюрешсе,
Кимге тюшед джыларгъа?

С а н и я т

Ким да, не да ол болсун,
Огъур келсин ишине.
Аманны джолу кенг къалсын,
Ууу джетмезча кишиге.

Х а л и т

Тохта, джанлаб тебреме,
Джюрегиме тынгылай бар.
Сен врачса, теблеме,—
Дуния манга болду тар.

С а н и я т

Къой, къой, Халит, кетейим,
Джумушхама, джумушха.
Дауурну мен не этейим,—
Төгерегим гурушха!..

Х а л и т

Кече джатсам, ашыгъыб,
Тангнга алай чыгъама.
Сени кёрмей, къыйналыб,
Мыдахланыб къалама.
Орналгъанса кёлюмде
Сенсиз болмам, билессе,—
Кёзлерими кенгинде —
Суймекликни кёресе.

С а н и я т

Огъай, айтма сен алай, —
Юйде къоярла сезиб.
Джаным бек ачыгъанлай,
Мен да турама тѣзюб.

Х а л и т

Сенден ариу джокъ манга,
Акъ маралым, тилегим.
Бѣлленеме джашаугъа,
Сени суйгеним ючюм!

С а н и я т

Тамам суйген орамым
Энди узакъ болгъанды...
Кѣгюрчюню учханы
Менден кенге къалгъанды.

Х а л и т

Нек ачийса, джаным, сен, —
Кѣзюм ачылгъанд, тапгига.
Минг къазауат ёлюмден
Келир эдим мен санга!

С а н и я т

Эл сёзюнден кьоркъама,
Кьалмагъанды чырт тынчлыкь.
Джулдузлагъа кьараучум
Саныб кьойду кьыйынлыкь.

Х а л и т

Джамагъатдан бард себеб —
Иалат алмам аладан!
Сени сюер ючюн деб
Туугъанма мен таулада!

С а н и я т

Ийнама сёзюнге,
Кьыйнайды бек джанымы.

Х а л и т

Саният, нечик тёзесе,
Дженгил айтмай болумну?

С а н и я т

Мен не хапар айтайым?
Кесим хапарлыкьма да.
Артыкь сёзге чыдайым,—
Къалай джашарыкьма да?!

Х а л и т

Эс ташлама сен былай,
Умутларың чагъарла.
Чагъыб джашнар кёк будай,—
Мыдахлыкъла къорарла!

С а н и я т

Джер тюрбюнде вулканнга
Тынгы джокъду, билесе.
Ушаб къалдым мен анга,
Сеиден себеп джокъ эсе.

Х а л и т

Мишау къалай боласа,
Хорлатма сен кесинги.
Джанымы къыйнама да,
Хапарынгы айт бери.

С а н и я т

Къагъытны окъу тюзюмлю —
Кёб зат тюшер эсинге...
Санга берген сёзюмю
Айтма, Халит, кишиге.
Къалыб толу бедиге
Кёрюнмейик тийреде.

Кёбдю бизге эришген —
Чурумлары тиерле.
Сени кёрюб джюрегим
Бираз шошлукъ алгъанды.
Нарат элге джетейим,
Зухра сакълаб къалгъанды.

Х а л и т

Къургъакъсытма кёлюнго,
Суу кюсеген джер кибик.
Тамбла насыбынг сени
Санга келир суюнюб.
Энди, сау къал, кетейим,
Санга энтда тюберме.
Тенглериме джетейим,
Тойгъа хазыр этейим...

И

Т а м а р а

Танг атханлы къайдаса,
Къайгъы салыб къойдунг да?!
Халек, чюйре айлана,
Терибизни сойдунг да!

Анам сакълайды эртденли,
Джыламугъу кебмейин.
Былай ачыу дертлени
Джетдиресе, келмейин.

Х а л и т

Тёгерегинге къарачы,—
Турналаны тауушу...
Насыбланы саначы,—
Джюреклени сылаучу.

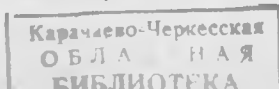
Т а м а р а

Турнанг керекмид манга?
Къой сёзлени эсирген.
Бар, анама тынгыла,
Бошагъанса эсинден!

Х а л и т

Менден насыблы болмаз,
Ай, чамланма, эгечим.
Кёлюнгю да кесек бас,
Терс әсем да, сал кечим.

Карач. 1990

Т а м а р а

Не эсе да джарыкъса, —
Насыб болсун нёгеринг.
Джангур кечикмей джауса,
Битим битеди эркин.

Х а л и т

Тюз айтаса, эгечим,
Джауумланы сюеме.
Сууну кёрмеген джер а
Бек джазыкъды, билеме.

Т а м а р а

Кир ичгери, сакълатма,
Ана джюрек суйюмлюд.
Тёрт бюклениб, намазын
Къылыб турад бюгюню!

Х а л и т

Анам, джаным, не этесе,
Къалайд сени халларынг?
Не къайгъыла кёресе? —
Къалтырайла къолларынг.

И е р д а у с

Шукур аллах, джокъ хатам,
Сен билмеген не барды?
Алай бюгече хазна
Кёзюм кысылмагъанды.
Къартлыкъ келгенд, ой, джашым,
Анга сагъыш кёшулгъанд.
Ташча, ауурду башым —
Дуниям къайгылы болгъанд.

Х а л и т

Джукъламазча, анам, сен
Неди сени ачитхан?
Чапракъ тюшюб эслесенг,
Къыйналаса ачыкъдан.
Балдраджюзде чыпчыкъны
Къыйналгъанын ангылагъан.
Тенгиз тюбде къайыкъны
Джарсыууна къайнагъан!

И е р д а у с

Кука сёздю айтханынг,—
Къайгысыз а туюлбюз.
Мени эштген хапарым,—
Джелимсизди, суююмсюз.

Х а л и т

Не жарсыуду, анам, ол,
Джетген болур тил, аууз.
Чегетге заранчы кьол
Джетген киби́к аясуз.
Джерге кюнню кьууаты
Тюшгенин да сыйламай,
Джазыуну болур анты,
Кьоймаз киби́к кьыйнамай!

П е р д а у с

Этме джашым, аллайла,
Гюнахсызды иннетим.
Мен кёб джашаб тургъанма
Сен дунягъа келгинчин.
Ма, бизге да айтмайын
Юйленесе, — дейд Сейит.
Ёмюрюнгде талмайын
Кьалсын джанынг, ой джигит!
Мен да аны излейме,
Мыдах этме кёлюнгю.
Сау-саламат тургъанлай,
Ийнакъларгъа келинни.
Ма, Тамара да келди,
Халит, бизге кьулакъ сал!

Т а м а р а

Ах, мен джарлы, мен хариб,—
Энди меннге не мадар?
Кенгнге кзулачын кериб,
Элде чабады хапар.
Ол затны эшитгенлей,
Джюрегим бошалгъанды.
Кёк да, джер да биргелей
Юйюбюзге аугъанды.
Не айтыргъа билмейме,
Аны къайдан табханса!
Джети халкъны кюлдюрме,—
Къайры мыллык атханса?!

П е р д а у с

Терек бачхала, чагъыб,
Берекет эд юйюбюз...
Бедиш хапаргъа къалыб,
Къургъакъсыгъанд кёлюбюз!

Т а м а р а

Джарлылыкда туугъанлай,
Гмюрюнден къаргъалыб,
Къаргъышлыды ол алай,
Къазан тюбча, къаралыб.

Бийлиги бар, байлыгы!..
Биз сайлагъан келини.
Тый керексиз къайгъынгы,
Къой Саният дегенин.

Х а л и т

Кёкдеми табхан эдинг,
Къошха салмаз атынгы?

Ш е р д а у с

Уят-хаят джокъ сизде,
Сууутасыз хантымы!

Т а м а р а

Ол уялмаз амалтын
Джюрек ауруу табханма.
Болеун ачы налатым
Аны мениге табханнга.

Ш е р д а у с

Кел, кел, Сейит, ёт бери,
Таукел атла аллынга.
Бу къаугъаны эт кери,
Къор болайым джанынга!

Сейит

Къайдан чыкъды бу дауур?
Юйюгюз да сууубду.
Юсюгюзге кьар ауур
Тюшген кибик болубду.

Исрауф

Эпидемид айтханым?

Сейит

Кёб саггышла этиб мен
Ангыладым бир затны.
Ол сёлешген сёзледен
Мени кёлюм узакъды.

Тамара

Къор болайым мен санга,
Сен болмасанч адам джокъ.
От тюшгенча джаныма
Болгъанд, тоба, табсызд чот.

Сейит

Тамараны тюз сёзю
Баууруму талайды.
Къыйналады джюрегим,
Таугъа-ташха тарайды.

Х а л и т

Мыдах тюрсюнге кёчюб,
Турасыз бош даулаша.
Ай да хурметин тегюб,
Ёрлеб барад таулагъа.
Мени этген муратым
Бушуу салмайд кишиге.
Кеси ишим амалтын
Айыб саласыз меннге.
Анам, кёзле бердинг, ой,..
Мен джарыкъны кёрюрча.
Энди сокъур этме, кьой,
Кёлюм урад кёрюкча...
Анам, манга урушма,
Джюрегинге тынчлыкъ сал.
Болмаз анда гурушха.
Сакълайд мени ма Кемал,
Мен барайым джумушха!

Ш

М а г о м е т

Къыйналма сен, къыйналма,
Тартайыкъ саулукъ ючюн,
Минги-Тауну башында,
Айбат джулдузла ючюн.

Суу саркыса да, кылыучанд
Аны айбат джагыасы.
Джашау кеси багыучанд
Джюрекни да джарасын.
«Ана джюрек балада» —
Сени ючюндю кыайгысы.
Келин келсе, тоюнда
Чайкыаллыкды кыартлыгы!

Х а л и т

Ала мени сёзюме
Кыарамайла чыртдан да.
Бередице сёгюмле,
Туурадан да артдан да.
Кесин бузад эгечим —
Таш чартлатыб кыаргыайды.
Табалмайма чырт кечим, —
Сюймеклик а кыайнайды!

М а г о м е т

Башынгы кёлтюр, о Халит!
Стаканланы алайыкы.
Болмаз ючюн чырт терелик,
Оюулашыб кыарайыкы.
Хар не зат да тюзелир,
Боран да бир шаушалыр.
Сени сюйген кёлленир, —
Джазыуунг, джазча, чагыар!

Х а л и т

Бююн юйден чыкыганлай,
Бу кыагытны кыргенме,
Энди юйден чабханлай,
Санга салыб келгенме.

М а г о м е т

Ким джазганды кыагытны
Бери бер, мен окуюм.

Х а л и т

Саниятныкычад хаты.

М а г о м е т

Энтда чагырынгдан куюй.

Х а л и т

Бир бек тебеди мыйым.

М а г о м е т

Ма... Кыагытны окуюм:
«Халит, сени атынгы
Уялмайын айтама.
Манга тийсин ууахты,
Арымайма, талмайма.

Айчад, мутхуз бөлургъа
Унамайды тюрсююнуг.
Санайма мен огъургъа
Аны хурметли нюрюн...
Сюймеклигим бир джары,
Къайгъы, тил да — солуна.
Чакъырама мен сени,
Болушургъа джолумда!
Бу эки арт кюнде уа,
Хар атламда абындым...
Сен болмасанг, кюнюм да
Кюн туююлдю, — алындым...
Кёрюнеди арбазым,
Сыйыт эте тургъанча.
Джызылдайды «арбабыз»,
Алмастыла буугъанча.
Халит, джаным, чамлаима,
Джукъ келмесиң эсинге...
Ийнап, тангига чыккъанма,
Сулагъатны эсгерс.
Адамла бла табигъат
Бирден кычырадыла...
Джюрегимде къазауат, —
Дуниямы къаралады да!..»

Х а л и т

Тохта, Магомет, солу,
Стаканланы бошайыкъ.

Ашхам къарангы болду,
Джюр, эшикте чыгъайыкъ.

Магомет.

Джюрегингде — суймеклик,
Аллында уа — минг къаргъа...
Ол зат излейд тирилик, —
Болумгъа сен тюз къара!

Халит

Тегерегинг от джанса,
Андан къачхан табсызды...
Суймеклигинг джанса уа,
Джазыу деген — джансызды.

Магомет

Не ючюн айтдынг сен алай?

Халит

Кюнню да бард тамгъасы...
Дагъыда чырт тохтамай,
Минг джылланы джашауун,
Бизни ючюн аямай,
Табыб келгенд амалын.

Магомет

Айтханынга тынгылай,
Сездим сени сырыңгы.
Бир затха да къарамай,
Башла джюрек джырыңгы.
Саниятны излейик,
Кеч этмейин заманны.
Гурушханы истемей,
Этербиз сен айтханны.

Халит

Меңде акъыл да алай эд,
Тартына эм айтыргъа.
Ишни къолгъа алайыкъ,
Кел, къарайыкъ чотлагъа.

Магомет

Сора не къарау кълды?
Келтирейик гузаба!

Халит

Ким биледи, дауурну
Тюзлюк хорлар эсе уа?
Етген кече бир джурну
Къаны акъмагъан эсе уа?

Магомет

Нек айтаса, Халит-джан,
Боллукъ затны аккыллы.
Джурну къанын къызартхан,
Билмез адам акъылны!

Халит

Сен айтханчад оноуум, —
Болушлусун этейик.

Магомет

Сени бла бирд джолум —
Къызгъа джетиб келейик!

Халит

Къыз бла келишгенме мен.
Джокъду аны огъайы.
Бираз къоркъад юйюнден,
Сюйсенг, энтда барайым?

Магомет

Кесинг оноу бишириб,
Бери алай джетгенсе...

Х а л и т

Сенсиз манга игилик
Болмагъанын кѳресе.
Кеч, Магомет, чамланма.

М а г о м е т

Юйде джукъ билемилле?

Х а л и т

Юйде чотну айтханма,
Унутханмы этгенсе?
Джанымы кыйнагъандыла,—
Джукъ билдирмей кетгенме.

М а г о м е т

Къалай-алай десек да,
Ананг сабырлыкъ табар.
Тамараны тилин да
Къууанчынг толу багъар.
Джашлагъа да айтайыкъ,
Зухраны да чакъыр сен.
Ай чыкъгъынчын чабайыкъ,
Таукелик алгъан эсенг?!

Х а л и т

Сау бол, тенгим, бек сау бол,
Хаб-хазырды джюрегим.

М а г о м е т

Сюймекликге — иги джол,
Мийикликни сюеме...
Джомакъдача, ариу бол,
Игиликни излейме!

IV

Б и р и н ч и а у а з

Келигиз, тойгъа барайыкъ,
Аякъ бюгюб чыгъарбыз.
Чотларына къарайыкъ,
Къолларын да тутарбыз!

Э к и н ч и а у а з

Экисине къууандым,
Бир-бирине илениб
Тюбегендиле, ангыладым,
Джашама къой келишиб!

Биринчи ауаз

Къаманы эки джаны —
Экисини халиси.
Тёкмей джануар къанны
Ашырсыла кюнлерин.
Халит бла Саниятны
Джюрегим бла сюеме.
Къыйын кюнде аланы,
Джууукъ-тенгча излерме.

Экинчи ауаз

Мен аланы билгенли,
Эштмегенме амал сёз.
Игиликди кёргеним, —
Тиймесин алагъа кёз!..

Биринчи ауаз

Кёз тиерин, тиймезин
Билмейме мен алагъа.
Тюздюле сени сёзлериинг,
Шагъатдыла къууащча.

Экинчи ауаз

Халитге да къайтырбыз,
Сыйлама къой тенглерин.

Бираз аны кыйнарбыз,—
Олду анга бюсюреуюм.

Б и р и н ч и а у а з

Къайсыбызбыз башларыкъ
Алгъыш этиб келинге?
Не ашхыла айтайыкъ,
Къалай келед кѣлюнге?

Э к и н ч и а у а з

Тохта, тенгим, Мурадин,
Ким эсе да кюеди.
Къуджур тауушла эштим,
Къаргъыш дауур келеди.

Б и р и н ч и а у а з

Оллахий. тюз эштесе,
Къызыудады къазауат.
Джылау тѣшню кѣресе,
А не айтыр джамагъат?!

Э к и н ч и а у а з

Келигиз артха турайыкъ,
Адам чыгъыб къалгъынчы.
Энди тойну къояйыкъ,
Къаргъыш тулукъ болгъунчу!

Б и р и н ч и а у а з

Педи, къайдам, бу къаргъыш,
Къалай кетиб къалайыкъ?

Э к и н ч и а у а з

Сора талкъыгъа джабыш,
Былайдан терк къорайыкъ!

Ю ч ю н ч ю а у а з

Тамараны билесе,
Сау элинге оя болур.
Джаханимчад, кѳресе,
Езге этмей къууурур!

Б и р и н ч и а у а з

Чыдаб турад Минги-Тау
Тамгъа тюше атына:
Мийиксе деб джырлайла
Ууакъланы къатында.
Ол а деудю, мийикди
Мийиклени ичинде.
Башы айгъа тийибди,
Ехтемлик биргесине!
Ол аладан мийикди,
Къорууларча аланы.
Ол зат адам кибикди —
Ашхылыктыны къаласы!

Экинчи ауаз

Алан, биз а не этейик,
Иш аманга джетгенди.
Мындан дженгил кетейик,
Тибсеу заман кетгенди...

Тамара

Ханс бла гюлню айырмай,
Бизге алай келгенсе.
Ал бу къара ауну да,
Кий, сен аны излейсе!
Уялмагъан бедербет,
Кесин отоугъа тыгъыб.
Джюрегими кемиред...
Бычакъ ауузча сылыб.

Магомет

Болдунг, тохта, Тамара,
Кёкденми тюшгенсе сен?
Сени тилинг къамагъа
Джара салыр, эсгерсенг!

Тамара

Къара джаулукъча, къара
Болсун аны джашауу.

Сеп да, Магомет, кѳора,
Этгенсе бизге джаулукъну.
Аны бла бир юйде
Джашагъынчы турсун ол.
Алын теркде, дженгилде
Юйю таба бурсун ол.

З у х р а

Артыкълыкългъа бир кѳара,
Джокъду сени джюрегинг.
Салдынг кетмезлик джара, —
Нек кюеди этегинг?!

Т а м а р а

Сени, бетсиз, джыланбаш,
Ненг кълалгъанды бу юйде?
Садакълачы — джалангач,
Нек джабышдынг юсюме?!

З у х р а

Кълалай айтдынг ол сѳзню,
Кълалгъан кибики серлениб.
Адамма деб тургъланса,
Шок кибики джерлениб!

Сейит

Кел, бошадынг кесингден,
Ол бир юйге барайыкъ.

Тамара

Мени къозгъаб турма да,
Сейит, джумушунгу эт.
Тойгъа адам джыйма да,
Джыламукъла седирет.

Сейит

Юйю болгъан юйюне
Кетсин, хайда, жарсымай.
Елкелеме сен меннге,
Сени джазыкъсынама!

Зухра

Ат джаякъча къарышыб,
Къалай осал инсанды.
Санга этген къаргъышы,—
Джюрегинде къалгъанды!
О, Саният, джылама,
Бет къанынгы джарыкъ эт.
Тенгиз къуруб къалмайды,
Ичгенликте Сарыубек.

Магомст

Терезени ары ач,---
Суучукъ ичир Саниятха.
Къалай асылд къарылгъач —
Ууу джетмейд бир затха!
Бек мыдахды быйыл къач,
Къар да тюшдю башлагъа.
Джут чаукала къоналла
Аллыбызда ташлагъа.
Сериюун болады эл
Къачны бу кёзююнде,
Энди къалкъырыкъды джер,
Кесини эжиуюнде.

Зухра

Къайын кызы къамчиди,
Бёрю сюрюрге джарарыкъ.
Тили да бек ачыды,
Джылан ууну джаларыкъ.

Магомст

Насыбсызды, баямды,
Аны ючюн къоюлду.
Бек осалды, харамды,—
Эри ичиб джоюлду...

Эри аман тюл эди,
Тарыкьмай эд киши да.
Джарсыгьаннга кёл эди...
Аллына эд иши да.

З у х р а

Джети джукьлаб эсеме
Келмез эди быллай зат.
Ол бек базад кесине,—
Ачарчады кьазауат.

М а г о м е т

Ибрагимге тюбейим —
Мен айтханнга тынгылар.
Опоун да билейим,
Сиз кьалыгьыз тынгылы.
Халкьда джюрюген адет да
Сени тоюнга кьурумаз.
Халит бек адеблид да,
Чола затны унамаз.
Кьоркьма Тамара чарлайд деб,
Аны ючюн джукь болмаз.
Эшикде кёк чартлайд деб,
Юйде чыракь джукьланмаз.

З у х р а

Чаакъы сылгъан ханс кибик,
Саният, мууалды бетинг.
Ол къаргъышха сен кюлюб
Къояргъа керек эдинг.

М а г о м е т

Кюнню къара булутла
Къоялмайла къаралтыб..

З у х р а

Той къууанчны этерча,
Кёрюнмейле, Магомет.
Къара аууну иерча,
Бу алагъа не этгенд?

С а н и я т

Ким биледи, не дегин,
Къурджурдула ышанла...

З у х р а

Сени джангы кюнлеринг,
Мыдахлыкъны чачарла.

Магомет

Къызла, джашла джыйым,
Энди тойну башлайыкъ.
Бир иги чанчылайым,
Такъырлыкъны ташлайыкъ...

V

Халит

Не эте тураса, Саният?

Саният

Тоба, джокъду чырт хатам.

Халит

Болсун, болсун аламат!

Саният

Сенсе мени джубанчым,
Мугурлукъ джокъ джанымда.
Джарыкъ кюнню къууанчы
Боркъулдайды къанымда.

Х а л и т

Арыгъанма, орун эт,
Кючден джетдим былайгъа.

С а н и я т

Ише арый болурса.

Х а л и т

Ишим игид, айтыргъа,
Алая бек кыйынды...

С а н и я т

Бизден киши кёрдюнгмю,
Кымылдамайд бир инсан?
Бу хапарны эштдингми,—
Ауруйд, дейдиле анам?

Х а л и т

Билмегенме мен аны...
Ансын сора келлигем.
Тамбла огъуна анагы
Эсенлигин билейим.

С а н и я т

Бир джукъ аша, ач джатма.

Х а л и т

Ач туйюлма, тоюбма,
Магомет сыйлагъанды.
Бир кесек да арыбма,—
Кёб хапар да айтханды.

С а н и я т

Не эте турад Магомет? —
Бизни таба келмейди.
Аллах, аллах, ой медет,
Бизни джокълай билмейди.

Х а л и т

Окъургъа кетеме,—дейд,—
Эки джыллыкъ окъуугъа.
Ол окъуугъа термилиб
Тургъанды ол къуру да.

С а н и я т

Азмыд сора окъууу,
Баш билими барды да!..

Х а л и т

Билимни ёсдюрюуню
Джангы курсуна барад.

Тамбала бери келликди,—
Санга айтыр сёзю бард.
Сен а, джаным, Саният,
Бараса эриб-кетиб.
Джюрегинги не кыйнайды,
Айтмайса ачыкь этиб.

С а н и я т

Кесинги бош кыйнама,
Джокьду чырт тюрленгеним.
Сени эслеб турама
Джюрегинг инджилгенин.
Не эсе да суймейсе
Кёзлериме кзараргья...
Мен да сени кёрмесем,
Болмаз манга джашаргья.

Х а л и т

Сен кесинги кыйнама,
Сенден джукь джашырмайма.

С а н и я т

Школда кыалай иги эд,—
Сабийликни джылыуу...
Манга киши тиймей эд,—
Джокь эд чырта джарсыуум.

Х а л и т

Эсимдеди, Саният,
Сени кѣрген ал кюнѹм...
Унутулмайд ариу зат,—
Ол болду мени кюнѹм!

С а н и я т

Алтын чабакъны тутуб,
Джюкленнгененг берирге.
Ол антынгы унутуб
Къалгъан болурса? Ёзге...

Х а л и т

Сенсе алтын чабагъым,
Сабийликден термилген.
Кѣзлеринг бла сыфатынг,—
Ол чабакъгъа тенглешген.
Сени мыдах этдирмем,
Джаным чыгъыб къалмайын.
Школ арбаз эсимде
Турад хаман таймайын...

С а н и я т

Бир кюн кьар джуммакъ ойнай,
Сени бек ургъан элле.
Юйге къачыб, тохтамай,
Таша джылагъан эдим.
Бек зорлукъча кёрюнюб,
Тамам ачыгъан эдим...

Х а л и т

Кетгенинги кёрмейин,
Ма мен да бек азгъан эм.
Юйюгюзню къаты бла
Ары-бери озгъан эм.

С а н и я т

Чууакъ кёкча, сабийлик,
Нечик таза болады.
Кёлюнг, тау кибик, мийик,
Къанатынг болгъанчады.

Х а л и т

Адамны хар джылда бир
Сабий кюню къайтады...
Чаб. ойна, секир, секир,
Дегенча алай айтады.

С а н и я т

Бюгюн манга сабийлик
Белген болур, атланыб.
Джюрегимде игилик,
Аджалым а — сакъланыб.

Х а л и т

Умутларынг тюздюле,
Аджая сенден узакъдад...

С а н и я т

Хаталылла бёрюле...

Х а л и т

Бёрюледен ким кьоркьад?

С а н и я т

Сабий заманымда мен
Ачыу да, джарсыу да джокъ.
Суудан айланган тирмен
Болуучан эд да токъ.

Урушну ушата эм
Сарыубекде тамакыгъа.
Башха затдан кьоркымай эм,
Къууана эм адамгъа!
Халкымы кёб уланы
Къазауатда ёлгенди.
Атам да анда къалды,
Хорламны кёрмеди.
Бюгюннге джетмегенди...

Х а л и т

Къазауат, о къазауат!
Келтиргенсе кыйынлыкъ...
Энтда анга минг налат,
Ол бергенди такъырлыкъ!

С а н и я т

Бабушланы, къазланы
Ташла бла биз урсакъ,
Къарт Кулякны таягы
Джеталмай эди, къачсакъ...
Сора, «къызгъанч», дей эдик,
Магъанасын билмейин.
Анга къатыд дей эдик,
Къарт хатерин этмейин...

Бир кюн джылагъан эдим,
Ол манга урушханында.
Къазны аягъы сыннган эд,
Таш бла ургъанымда.
Къаз къалгъанд эд титирей,
Дыгаласлы болумда.
Ант этген эм мен ол кюн
Таш алмазгъа къолума.
Ол огъурлу къарт эди,
Башы къарча агъарыб.
Джомакъла айта эди,
Кёб ашхамны джарытыб.
Хапарла айта эди.
Къолларын да узатыб,
Булутлагъа къарай эд,
Джомакълагъа ушатыб.

Х а л и т

Джар башында балийле,
Ол эди алгъа орнатхан.
«Ойнарыкъла сабийле»,—
Деед, ышарыб, хамап.

С а н и я т

Биз да орнатханбыз,
Ол суйгенча, балийле.

Х а л и т

Бир кюн ары барырбыз.

С а н и я т

Анда кёбдюле сабийле.

Х а л и т

Бек кьууаныб барыбыз...

С а н и я т

Халит, сенден тилерим:

Мени юйге ийсенг а?

Кёб мычымай келирем,

Анамдан тилесенг а?

Х а л и т

Ашыгъа болурмуса,

Мында эрикгенмисе?

С а н и я т

Къалай айтдыг, букъдурмай?..

Джара салма джаныма.

Эки кьунден кёб турмай,

Терк къайтырма ызыма.

Х а л и т

Алай эсе, анама
Барыб, тилеб кёрейим.
Аллынга къараб турумма,
Андан сора не этейим?!
Къарачы бир, Саният,
Ол джулдузну халына.
Анга ушаб къалама,
Сен болгъанда къатымда.

С а н и я т

Хаман къараб турама,
Ол джулдузну нюрюне.
Къалгъанланы къатында
Ол бек джарыкъ кёрюнед...

ЭКИНЧИ КЕСЕГИ

Что — человек! Пылинка. Сдуть.
Но сверх вселенной — боль его.
А. Исаакян.

I

Биринчи ауаз

Зарлыкъ этиб кишини
Къаргъамагъанд бир джырчы.
Къууанч хар юйге кирсин.—
Деб тилегенди ол энчи!

Экинчи ауаз

«Къара кюнде къанатым»,—
Деб, джырлагъанд джаш джырчы.
Суйген кызы — ол анты,—
Чабыулда хорлаучу!

Ю ч ю и ч ю а у а з

Кёк джашнауну сьесе,
Къамчи таууш — джангуру.
Джангур ичин ётесе,
Экеуленни джазыуу...

Б и р и н ч и а у а з

Бийчесыннга булутла
Сюрюу-сюрюу кетдиле.
Ингир джетди, къызара,—
Тоб ойнайла сабийле!

Э к и н ч и а у а з

Кече илгениб, уяныб,
Аны атын айтаса.
Терекле бла сёлешиб,
Алай рахат боласа.
Эртден бла сен кюннге
Джыламайын тубейсе.
Муккур болмай кёлеккенг,
Джолда алай ёсесе!
Эшта, ашыгъаса да
Ушакъ, лахор этерге.
Джар башына бараса,
Джашлыкъ джырны эштирге.

Ю ч ю н ч ю а у а з

Къачха эчкини улагъы,
Къаяланы сюеди...
Сен сабийчик. Къайыгъынг
Тенгизледе джюзеди!
Къыйналады тенгиз да,
Шыбыла тийсе ююне.
Къарт болады ёгюз да,
Боюнсхада кюушене.

Б и р и н ч и а у а з

Къаблан ушайд къояннга.
Шок тауушну эштгенлей,
Чабыб чыкъчын сен таугъа,
Джулдузлагъа джетерлей!

Э к и н ч и а у а з

Санга да болур къыйын,
Чабхан атча джангурда.
Юзюлген кюрт тыйылыр.
Ачымызча джаныуар.

Ю ч ю н ч ю а у а з

Агъач тауукъ къагъады,
Кимни санайд джылларын?

Гаммеш анга тынгылайды,
Ангылагъанча джарсыуун.
Джылан чабад булбулгъа,
Джырын эсге алмайын,
Ол да къалыр къуугъуннга,
Джанын къутхаралмайын...
Джырлары бла джубана
Булбул кёкде эсленир.
Ууун чача, джылан а
Исси къумда сюркелир.

Б и р и н ч и а у а з

Кёпюр сыныб джыгъылсанг,
Шоркъалада джюзерсе.
Кюннге ачыкъ къарасанг,
Кёзлеринги «тюерсе».

Э к и н ч и а у а з

Тюненеги сабийчик,
Школгъа ашыгъыб барады.
Юй тюбюнде кёк киштик
Мыйыкъларын бурады!..
Къайын терек джылайды,
Балта ызлары джууулуб.
Ким эсе да сакълайды,
Суу ичерге, къубулуб.

Джаз келсе да, бителмез
Къарт терекни джарасы.
Балта ызы чырт кетмез,
Чырт тешилмез «къарасы»
Кюниге таба бурулуб,
Къарайса сен чѣблеуча...
Джарсыуунгдан къутулуб,
Джашарыкъса кѣблеча...
Тереклени къар джабса,
Мыдах кѣрюнед кѣзге.
Джазда чыммакъ-акъ чакъса,
Джыргъа табылыр сѣзле.
Ол терекле ушарла
Къууанчына адамны.
Къанатлыла къонарла
Тѣппесине аланы..
Балта джаууд терекни,—
Адам къолду мында терс.
Сора, чаб да, тюзлюкню
Табыб, артыкълыкъны кес!..

I

Пердаус

Манга къараб турма да,
Эшикге да барсанг а!
Джашаууму туурамай,
Кесек джумушакъ болсанг а!

Джётел этиб, мурулдаб,
Джекириб башлагъанса.
Къара чарслагъа булгъаб,
Башымдан бошагъанса.
Хыны къараб, ахсыныб,
Джан-джанынгы талама.
Экисини джазыуу,—
Менде тюдю, къыйналма,
Болмам даучу алагъа...
Не тюшгенди эсинге?
Энди ёлюб къалама,
Къутурлукъма юсюнге.

И б р а г и м

Кесинг джыйгъан биченнге
Кесинг отну салгъанса.
Не хыйсабды, билмейме,—
Ашхылыкъгъа заранса.
Сау терекни ичине
Заран къуртну джыйгъанса,
Энди ышар, кюл, ёзге...
Джашауларын ойгъанса.
Сен къарт гыдай эчкиге
Къартлыкъ салалмад тамгъа.
Мен билгенли, игилик
Теджемейсе адамгъа.
Къызынга да ириятим,—

Къартлыгъымы джойгъанды.
Джангыз джашым Халитим,
Эл бедишлик болгъанды.
Не дертигиз бар эди
Халит бла келинге?
Хар ишигиз чаре эди,
Джарыкъ тангны ичинде!

Т а м а р а

Атам, къойчун къайгъынгы...
Башынг ауруб къалады!
Андан эсе джанынгы
Ля, санга халалды.
Къабан кибик, союлсун,
Санга хатасы болгъан.
Кёр тюбюнде солусун
Бизни былай къаргъагъан!
Сени аурууунг Саниятды,—
Адам тюлдю, джинди ол!
Санга тынчлыкъ сууабды,
Бир кесекчик сабыр бол.

С е й и т

Ол ызына кетгенли,
Юйюнг джарыкъ болгъанды.

Т а м а р а

Бойнум кыыдан ингичге,
Тилегим а толгъанды!..

С е й и т

Тюзлюк барды джашауда!

И б р а г и м

Бетсизликге не тюзлюк,
Джауум ышансын санга.
Къабанлыкъ бла тюкюлюк
Къатышхандыла къанынга!

П е р д а у с

Ой, хадаус, арытдынг
Киши баласы ючюн.
Джарлы, бир кесек солу,
Аллахынг берир кючюн...
Джашынгы да джазыуун
Эсге алыб бир къара,
Джюрегинги боранын
Нек бураса сен манга?
Мени джаным джер къабсын,
Джылаулукъду джашауум.
Мен айтханча бир къалсын? —
Сени джетмей оноуунг...

И б р а г и м

Терслик мендед, кереме,
Сизни бошлаб кьойгъанма.

П е р д а у с

О, мен телиме, телиме,
Къарт кьобузча болгъанма.
Файгъамбаргъа, мѣлекге
Сени тергеб тургъанма.
Кесим а болдум элек.
Халитими кьабханма...
Келинлеге термилиб,
Уу джыланнга кьалгъанма.
Энди не дейсе манга,
Кимни терслейсе сен?

И б р а г и м

Юйюм кьалгъанд палахха,
Агъач кишиме мен!...

С е й и т

Не эсе да боллукъду,—
Къулакъларым кьызады.

И б р а г и м

Сени шыбыла урлукъду,
Къаргъа кьабыр кьызады!

Ш е р д а у с

Тёрт джанынгы талама,
Ач къабланча, хырылдаб.
Манга алай къарама.
Айю кибик, мурулдаб.

Т а м а р а

Бар да кир, — дейд къабыргъа,
Келинчикни, тегаран,
Къалсын Халит къатында,
Къалмаса да бир инсан!

Ш е р д а у с

Мени ол джыланбашха
Ашатыргъа, дейсе сен.

И б р а г и м

Туумагъанды дуниягъа
Сени ашарыкъ эмеген!

Т а м а р а

Анам, эсле, энди къой,
Кёрмеймисе боранны?..

И б р а г и м

Энтда салмам сизге бой,
Тартылмаса тыбырым!..

Т а м а р а

Сейит, аслам ичгенсе,
 Айтыр сёзюм бар эди.
 Джукъламадыкъ бюгече,
 Манга тынгыла энди.
 Арбазгъа чыгыб тебсе,
 Хайт де, марджа, энди.
 Той- оюнну тауушу
 Элибизге джайылсын.
 Тийре-хоншу барысы
 Сейирликге къарасын!
 Сенсе ишни башчысы,—
 Деменгилик — санында.
 Ол жарыллыкъ ачысын,
 Зарлыкъ тийиб джанына.
 Былай къайда ичгенсе?
 Садакъачы ач джылны
 Марагъанча, кёрдюнгю,
 Иш терсине джайылды.

С е й и т

Джокъду... ме-ме-ни, ичгеним..
 Тюнене эд, тюнене..
 Къойчу чамны, эгечим,
 Чотну серге джиберме.

Т а м а р а

Егизланы Шамкъызгъа
Сёз тауусуб турабыз...
Аны юсюнден бир джаннга
Айтмазынга базабыз!

С е й и т

Не сёз тауусханды ол?

Т а м а р а

Кёб ичгенсе дейме да,
Керексиз джаншауну къой,
Ачыу этиб келме да,
Къура энтда джангы той.

С е й и т

Этесе сен самаркъау
Мени керти сёзюю.

Т а м а р а

Тойну къураб сен келсенг,
Билirse боллукъ ишни!

С е й и т

Тойну алай къурайым,
Джети дуння эштирча.

Т а м а р а

Мен да юйге къарайым,
Адам айыб этмезча...

С е й и т

Огъай, бусагъатда айт!

Т а м а р а

Бизни киши эштмезча,
Таша юйге барайыкъ,
Санга палат джетмезча,
Огъур ишни башлайыкъ.
Джерни барды къулагы
Эслеб сёлеш былайда.
Ансына да къуугъунсуз
Иги къалдыкъ къайгъыдан.
Букъу суйген эшекча,
Турмайыкъ чарсха тынгылаб.
Заман, кюмюш керекча,
Багъалыды, зыгырдаб...
Тирменчини хулгусун
Излегенча буюкъма.
Бу тюз юйню джумушун
Тындырыгъа ыйлыкъма!
Ёкюнгенлей джашарча.
Верме бизни бедниге.

Энди, иги джанымча,
Айтханымы ал эсге!
Бетсиз Саният кьайтмазча,
Келтирейик Зулийни.
Халит да кьыйналмазча,
Терк башлайыкъ бу ишни!

Сейит

Ол дегенинг не затды,
Саниятны уа сора?

Тамара

Сагъынма аны — суу алсын!
Аманга — аман джора...
Саният чёбча ууалсын,
Хайда, дженгил, терк кьора.
Биз заманга джетмезбиз —
Кеси билед бар сыйын.
Аны ючюн этмезбиз
Не кычырыкъ, не сыйыт.

Сейит

Чарсха ийиб кьоясыз...

Тамара

Тынгыла, хомух, эе джыйыб!

Сейит

Ангыламайма мен сизни —
Былай кылай боласыз?
Аурумагъан сау тиши,
Джулкыуб кылай аласыз?

Тамара

Оноулашыб, келишиб,
Санга алай айтабыз.
Анам да бек илешиб,
Сени сакылаб турабыз!

Сейит

Кыайдам, кыайдам, эгечим..

Тамара

Тагъаланыб турма... сен...
Не кыайдамы бард аны!
Сейит, сен кыоркыа эсенг...
Иербиз башха адамны.
Биз а сениге ышаныб,
Мыйыбызны тешгенбиз.
Эртденли да, кыууаныб,
Эки иркни кесгенбиз!

Сейит

Кылюм боран этеди.

Т а м а р а

Кючлю чагъыр ичсенг а,
Аман тукъум джетеди...
Кёлюнгю кьой, санынгы
Дыгаласлы этеди.

С е й и т

Чагъыр... чагъыр, де да тур!

Т а м а р а

Алай айтмай, не дейим?
Бу джумушакъчыкъгъа олтур.
Санга коньяк берейим.

С е й и т

Сени кёлюнг кьалырча,
Не джумушну джарсытдым,
Манга базмай кьоярча?

Т а м а р а

Ма ич, ма ич джашыртын,
Ич, харам суу эсе да!
Бетинг бироз нюр алып,
Андав кьайтыб келсенг да,

Джангы ичги табылыр!
Джоппулагъа сен барыб,
Этеринги айтайым...
Нохта бауунгу алыб,
Сени аллынгы сакълайым.
Эжилемей, бирлемей,
Ызына къайтмазча эт.
Ингир ала, кечикмей.
Къайт ызынга, дженгил джет.

Сейит

Кесими къалай бошлайым,
Бетим джетиб ол затха...
Саниятны джашлыгъан
Атайыммы мен отха?

Тамара

Сёз керек тюлдю санга,
Анасына былай айт:
«Келечиге ёлюм джокъ»,
Мен келгенме джумушха...
Къызынг къоюлгъанды де,
Болмагъыз де гурушха.
Энди джинли ауруудан,
Къутулургъа излейбиз.
Къызынг кирлик арбаздан
Бошаллыгъын билебиз...

Ийме алмастышы, де, —
Ол шайтан бла джашасын.
Аллай кызыны ёмюрге,
Бир кыатын да табмасын!
Дагыда айт, не табсанг,
Азмыд аны бедини!
Башың атсын кыаядан —
Олду аны юлюшю!

Сейит

Энтда кыуйчун бир кесек,
Кёлюм тактыр болганды...

Тамара

Турма энди кыартлана,
Кыора энди, дженгил кет.
Мен айтдыргыан затланы
Айтыб, манга дженгил джет!

III

Байдыу

Сау кел, сау кел. Саният.
Асыры дженгил келдинг да.
Кыолунгу да бери узат,

Кесинге термилдинг да!
Кефинг аман түйюлдү,
Азгъанчыкъ а этгенсе!

С а н и я т

Манга ауруу тийгенди,
Андан ары не дейсе.
Сейир кюшом кетгенди,
Сора менден не излейсе?

Б а й д ы у

Къууанчынг бла джарсыуунг,
Мени болсун, Саният.
Къара къаргъа къаргъасын
Аманлыкъны, ой, Саният.
Кече, кюн да сагъышым
Сени юсюнгден болгъанды.
Тартылсын мени саным,—
Бизге джарсыу къоннганды..

С а н и я т

Мыдахланыб тюшелле
Къачхы чапракъла джерге.
Тылпыуларын берелле
Аякъ тубде, эзиле.
Ол чапракъла тюнесе,
Шатык толуб, кегериб,

Сююне элле меннге,
Къайгы джокъча, кёлениб.
Джулдузла да бек улуу
Кёрюне элле манга.
Кёлюме болуб асыу
Саркъа элле Къобанла!
Тюненени къудрети,
Къалай сейир эдинг сен!
Хатерсизликни этиб,
Муратымы седиретдинг...
Энди не да башхача,
Кёрюнеди да манга,
Джер тубюнде баргъанча
Тынчлыкъ джокъду джаныма!

Б а й д ы у

Кемсиз кюйюб ачырча,
Неди санга гурушха?
Сен дуниядан къачарча,
Не болгъанды, айт манга?

С а н и я т

Джыйгъанмыса дугъумла,
Кесинг къалыб кетгенли?
Юлюшюмю къойдунгму,
Келлигими билгенли?
Сен джыйгъан джилеклени
Артыкъ да бек сюеме.

Мен барыучу джерлени
Сюйгенинги билеме!

Б а й д ы у

Серге ийме сёзюмю,
Сабийликден суйгеним,
Нек мыдахса бюгюпю? —
Айтчы, Саният, тилегим.

С а н и я т

Бюгюпюкю джарытхан
Кюннге джокъду бир дауум.
Адамладан тарыкъгъан
Барды джюрек джарсыуум...
Төгерекеде иги адам
Къуругъанды, демейме.
Мийик тюлме тауладан,
Адамланы сюме!

Б а й д ы у

Ары-бери этме да,
Тыйыншылысын манга айт.
Адамлагъа джетме да,
Кесинги ишинге къайт!

Сапият

Ма, кѳресе, кѳайтханма,
Армау болуб джюрегим.
Кѳушну кѳанаты сынса,
Ауламайды кѳек кенгин!

Байдыу

Кѳоймаймылла джашаргѳа
Экигизге бир джерде?
Бу кенг, улуу дунияда
Орун джокѳмуду сизге?

Саният

Ол мен суйгеп ийнарни,
Джырласанг а, о Байдыу.
Джазыууму джарсыуу
Ол джырдады, о Байдыу.

Байдыу

Мен джырлайым, эжиу эт,
Кѳайгѳыларынг чачылсын..
Сеннге келсин берекет,
Суймеклигинг ачылсын!

С а н и я т

Кюн батыб барады да,
Теппелени кьучакълай.
Бушуу а кьалады да,
Тауусулургъа унамай!

Б а й д ы у

Ол да манга тынгыласын,
Кюнню кьызыса да сен.
Ауазымы ангыласын,
Джерни кьучакълайма мен!

С а н и я т

Разы тьююлме кьадаргъа,
Термилтмесин быллай бир...
Кюн барады батаргъа,
Ол кетгинчи джырлай кир.

Б а й д ы у

«Бюгюн да санга термиле,
Джашайма мен.
Таза джюрекни тёрюнде
Кьаласа сен.
Кенгден да бир кёрсем сени,
Сабийлигим кьайтад манга.
Сен кьууанч берген кюнлени
Табалмайма.

Арабыз тенгиз болгъанды,
Чексиз тенгиз.
Джазыуум сенсиз къалгъанды,
Сейирликсиз.
Айгъа джууукъда джашайса,
Джеринге айбатлыкъ бере.
Мени уа ангылаялмайса,—
Къалдым кенгде.
Сени кёксюл кёзлеринги
Тансыкълайма.
Джерде бютеу игиликге
Сен ушайса.
Кенгден да бир кёрсем сени,
Сабийлигим къайтад манга.
Сен къууанч берген кюнлени
Табалмайма!»

С а н и я т

Сау бол, Байдыу, эгечим,
Къалай ариу джырлайса.
Энтда, сенден тилерим:
Бюгюн бизде къалсанг а?

Б а й д ы у

Болсун, Саният, къалайым,
Анама айтайыкъ да.
Джангы назму окъуюм,
Дженгил къайтайыкъ да...

М а р а т

Магомет, алгышны эт,
Айтыучанса сен тагъыл.
Бизни да сѣзге юрет,
Алыр эсек а акъыл.

М а г о м е т

Усталыкъ кенгдѣд менден.

М а р а т

Къой, уялма, Магомет.

А л и й

Сен бюгюн алгыш этсенг,
Болур уллу берекет!

М а г о м е т

Къууанч кеси алгышды,
Джыйылгъанбыз къууанча.
Къралыбыз, джерибиз.
Ушаб турсун алгышха!..
Андан сора не айтайым:
Джер берекетден толсун.
Къурманлыкъны хар тюгю
Насыб джилтини болсун.

М у р а т

Ариу айтдынг, кёб джаша!

А л и й

Алгышынг къабыл болсун!

М а г о м е т

Энди, джашла, турмайыкъ!

А л и й

Энди уа Мурат айтсын!

С е й и т

Орайда, харс, харс, марджа! —

Игиликле кёрейик.

Андан сора да, джашла,

Тебсерча кеф этейик!

А л и й

Мурат, айтчы бир затла,

Кёлюбюз бла тынгылайыкъ.

Къурманлыкъны сен башла,

Алгышынгча болайыкъ.

М у р а т

Бу къурманлыкъ негеди?

Магъанасын билмейме.

Кёб айтырым келеди,

Тилим а чырт джетмейди!

Сейит

Мурат, тамам тилейме,
Джырларыңгы бир джырдла.

Алий

Халит, сен нек ичмейсе?

Мурат

Къара анга, харамгъа!

Алий

Ёт, ёт, Тамара, бери,
Былай тутчу бокалны.
Джарсыуунг кетсин кери,
Кёрчюн ма бу чагъырны!

Тамара

Айхай, айхай, кёрейим.
Къалай билдинг халымы!
Иги тюшле кёрейим,
Насыбы ючюн Халитни!
Бюгюн уллу кюнюмдю,—
Саният «солуйд» юйюнде!
Аллах мени эштгенди,
Байрым кюнню бириңде!

Сейит

Бешге чыкыгъан ирклени
Аллай бирден кесгенбиз!

Магомет

Ол дегенинг не затды,
Къоюгъуз чамны былайда!
Чамландырма дунияны,
Тиймез кибики туз-дамгъа!

Марат

Нек айтаса, Тамара,
Джауум эштмез сёзлени?!
Джамагъатдан уялмай,
Джылан этиб бетинги!

Магомет

Алындан да терсди ол,
Хакъ бла тюзюн биз айтсакъ.
Джуддузланы суйсенг бек,
Алагъа къарайса таб!

Марат

Чолпан узакъ эсе да,
Кёллендириб джанады.
Сёзюм терс эсе да,
Джюрегимден чыгъады.

Бизге кыйын болса да,
Ариулуккуну излейбиз.
Ашхылыкъ дей тургъанлай,
Аманлыккыны этебиз!..

А л и й

Халит, аманнга джетиб
Турад суйген адамынг...
Аны ызына элтиб,
Алдың юйюнгю дамын.
От тюшгенча, хапарынг,
Джайылгъанды таулада.
Вийченги нек ашырдың,
Ыйыкъ кетмей арадап?

Х а л и т

Кеси суйюб кетгенди,
Ийнаныгъыз, тенглерим,
Джюрегими эзгенди, —
Джокъду мени терсигим!

М а р а т

Санят санга келгенли,
Рахат джукъламагъанбыз
Халкъда болгъан адетни
Сени юсюнде кыйгъанбыз.

Х а л и т

Мыйым бир бек чанчады,
Къалгъанд башым къатышыб...
Айыб этмегиз, сизден
Кетмейме бир да къачыб.
Барыб, кесек джатайым,
Сиз олтуругъуз мында.
Сизге тюсюн айтханма,
Айыб салмагъыз манга!

М а р а т

Джукъусузлугъунг болур
Сени былай къыйнагъан.

Х а л и т

Былай иште къалырма
Адам болмай шашхынлы?!

А л и й

Бурнубуздан чыгъардынг
Туз-дамынгы, Тамара.
Джууукъ-теигден бошадынг,
Манга ачы къарама!

М у р а т

Кетейик биз былайдан,
Халит кесек тынчайсын.
Энди, келмем былагъа,
Не болса да ол болсун.

Джыйырманчы ёмюрде,
Быллай сейир джашнауда,
Биз тёзезбиз терсликге,
Чирик адет — джашауда.
Тартыб джаншайд демегиз —
Бек тебгенди джюрегим.
Бу затха бек къайнайды
Ичимде кёб дертлерим.

Сейит

Аллай адет — бурунду,
Ёмюрледен джетгенди.

Алий

Сени башынг обурду,
Ибилисни джетгенди.
Сенден киши къалырма,
Ууунг тереи кетгенди...

Магомет

Тамарагъа отуз джыл,
Сабий тюлдю, билесиз!
Джахилликни джолунда
«Тепсегенин» кёресиз!
Джаш тёлюню акъылы
Бек болгъанды, уллуду.
Келлик кюнню къууаны
Джюреклеге солуду.

Тамара уа бырнакды,
Тюзлюкге болгъан чырмау.
Барыбызны хорлабды,
Кёзюбюзге ийиб ау.
Къарамайды бир затха,
Кеси айтхан болмаса.
Джанышгы салыр отха,
Сёзю толмайын къалса.

V

Сейит

Къайры думп болгъансыз сиз,
Джик деригиз къалмайын.
А, намазмы этесиз,
Къонакъгъа къарамайын.
Лазим, зауаллы кесинг
Чомарт болуб тураса.
Къыбыла таба тиллениб,
Зикиршими къураса?
Джоппу, сен джоппу болуб,
Пелляй тилек тилейсе?
Бёрюле айгъа улуб,
Таралгъанча тълмюсе?
Келечиге ёлжум джокъ,
Табсыз эсе да сёзюм...

Къзынгы кереги джокъ,
Доб ийгендиле, тюю!
Намазны уа къыл да къыл,
Аймысына, нед къайгъы!
Энди, сен сау-эсен къал,
Ары ийме къзынгы!
Тыйыншлы кёрсе ол сизни,
О, къоймаз эди, тейри!
Дунияда жарлы нед,—
Андан къачалла кери!

Б а й д у

Джак-джак эте сен мында,
Не джаншайса, сарыубек!
Бишген ишге от салыб,
Чыкъгъанса къабынгдан бек.
Джийиргене болур джер,
Сеничала айланса.
Ачыуунгу кесинг кёр,
Къоркъуулу адамса да!

С е й и т

Сени сакълаб турабыз,
Кёзлеринги кёрюрге.
Къолларынга къарайбыз,
Джылыуларын билирге...
Сени алай кёралсакъ,
Джашарыкъбыз минг джылны.

Къарамынгдан сау къалсакъ,
Чабырыбыз биз атны!

Д ж о п п у

Къонакъ, оздунг, сабыр бол,
Къаугъа керек туююлдю.
Энди терге кетгенд жол,—
Хане басханды юйюмю.

Б а й д ы у

Джарсыуну сын ташыча,
Нек тынгылайса сен мынга?
Юй тёрюнгю теблетиб,
Аны кир табанына.

С е й и т

Келечиге джокъ ёлюм,
Шыбыла болма, ой, кызычыкъ.
Къыйналмаз мени кёлюм,
Сокъуранырса, ой, джазыкъ!

Б а й д ы у

Къыбыла таба тутма сен
Гюнахлы къолларынгы.
Излейбиз биз, эшитсенг,
Дженгилде къорарынгы.

Д ж о п п у

Окъдан ачы сёзлени,
Сейнт, айтдынг былайда.
Болду сениге тёзгеним ---
Къора энди, кет, хайда!

Б а й д ы у

Кет, кет, къора, сюелме,
Джан алыучу, Джабрайыл!
Санга палат береме,
Джашауунг болсун чайыр!

I

С а н и я т

Халкъынг ючюн джан бериб,
Кетгесе къоюб мени.
Сенден эсе, мен ёлюб,
Сен къалсанг эд, игиси!
Истемейсе, эштмейсе,
Джарсыуун ауазымы.
Чакъыр мени кесинге,—
Кишини болмаз да дауу!
Чырт мадарынг бар эсе,
Кел, оноу эт, кел, манга.
Узакъдан къарайса сен,
Къолларынгы узата.

Таууш

Мутхуз болуучанбыз биз,
Чурум болмай турса да.
Сан этмейбиз ма бушуу,
Боран кибик, урса да.
Кюнню да кёралмайбыз,
Къара булут кючлесе.
Тюнгюлюб къоялмайбыз,—
Аны кесинг билесе.
Джюрек джылай турса да,
Бирде чыкъмайд джыламукъ.
Кёз джаш джюреке къалыб,
Турад, джелча чайкъалыб!..

Саният

Атам, атам, не дейсе,—
Къайдан чыгъад бу ауаз?
Тилегими эштдингми:
Джюрегим болгъанды аз!
Сениге къараб турама,
Суратынгдан кёз алмай.
Кеси аллыма сарнайма,
Болгъан ишге тёзалмай.

Таууш

Джер юсюнде адамла...
Джулдузла уа — кёкделле.

Къарнашладыла ала,
Бир-бирлерин кёрелле.
Бирле къораб кетелле,
Джангы тангыга термиле.
Аны ючюн инджилме —
Джангы адамла келирле.
Ма сени да джарыуунг,
Узакъ бармай, бителир.
Къоюб кетген джазыуунг
Энтда сени эсгерир.

С а н и я т

Кимсе, кимсе, не дейсе,
Бетинги чыгъар манга.
Сен тюшмюсе, тюнмюсе?
Къурман болурма санга.

Т а у у ш

Саният, озгъан кюнлеринг,
Насыб кибик, къайтырла.

С а н и я т

Огъай, огъай, тилерим,
Алай ачы къаргъама!

Т а у у ш

Эсгеребиз аланы,
Излеб себеблерин...

С а н и я т

Шашдыраса, мен джарлы,
Атам, манга дженгил кел,
Ол джылы кьолларыңгы
Джылыуларын манга бер!
Джашау дейле, о дуня...
Дуня джашау былаймыд?
Сюйгенинден кёл кьалса,
Ким да былай джылаймыд?
Манга джылаб агьады
Балийи да чапрагъы.
Сюйгеним а кьалады,—
Эштилмейди хапары.
Эки ёзеннге юлешдим,
Къаным бла санымы.
Насыб ючюн кюрешдим.
Аямайын джанымы!
Тарыгъуууму эштиб,
Болушурла, айт, кимле?!
Сюймекликни кюл этиб,
Кетедиле бёрюле.

Т а у у ш

Мыдах болма, Саният,
Кёбдюле ашхы адамла.
Кюн да кьыйналыб чыгьад,—
Тур алайын эсге ала..

Т а м а р а

Пелляйса, Халит, джаным,
 Бек урамыды къанынг?
 Билгични да чакъыртдым,—
 Энди кёбдю дарманынг...
 Кёралмайса сен бюгюн
 Кюсеб тургъап кюнюнгю...
 Къалтырайла сапларым,—
 Ким сакълай эд бюгюнню!
 Бетинг-къутунг саргъалыб,
 Эки кёзюнг ачылмайд.
 Ариу субай санларынг
 Тойда, оюнда чанчылмайд...
 Халит, къуру бир сёз айт,
 Нек этесе быллайла?
 Юйюнгю хатерин эт,—
 Атанг, ананг джылайла!

Х а л и т

Джукъ керек тюлдю манга,
 Къанига къатышды мыйым...
 Бюгече чыкъсам тангига,
 Кетер эдим айыгъыб.

И е р д а у с

Юйюбюзню башына
Къоннгандыла къаргъала.
Къууанч этер орнуна
Къалдыжъмы эке къармала?

Т а м а р а

Къолларынгы, Халит, джый,
Хаман салынад джерге..
Радиону ары тый,
Ол ауурду джюрекге.
Джукъламады бу кече.
Атам этиб сандыракъ.
Чыдаялмайд бир джерде,
Бошагъанды абзыраб..
Не излегенин билмейбиз,
Дауачыды ол бизге.
«Ненг ауруйду»? — деб сарсакъ,
Мизча къарайды кезге!

И е р д а у с

Тюнене, бирси кюн да,
Къабырлагъа баргъанды.
Барма деб, телесек да..
Эрши къараб къойгъанды.
Шек баргъанын билмейбиз,
Не тюшгенди эсине?

Къан джаугъаинга ушайды
Бизни джарлы юйюбюзге.
Не кычырыкъ этейик,
Халит, оноу эт бизге.
Болуб къалдыкъ, ийнан сен,
Къачыб чыгъарча тюзге.
Былай этиб турма да,
Кёзлеринги манга ач.
Джаным болсун къурманынг, —
Бушуууму ары чач.
Сениге тилек тилейик,
Аллах айтса, бюгече.
Къурманлыкъла этейик,
Сага болушур эсе!..
Сени ючюн, ой, балам,
Атанг турад алына,
Бизге джетген кюн келсин
Сени джети къанлынга.
Джаныуарла джыйылыб,
Джарсыуума джыларла.
Кесим кесими туююб
Къалтырмамы, чырмала?..

Т а м а р а

Атам бла кюрешиб,
Бир кесек шош этгенбиз..
Къымыжа болуб, эшикге
Чабханын да кёргенбиз...

Сёлешеди арымай,
«Шайтанланы» чакъырыб.
Ариу сёзге къарамай,
От чагъады, чамланыб!

Пердаус

Билгичге хакъ берейик,—
Олду бизни къутхарлыкъ.
Элге чыкъмаз болгъанбыз,
Кёзю тийди, мен джазыкъ!

Тамара

Марат бизге келеди,
Ма, атам да уянды.
Ол да бери келликди,
Къуярыкъды дуняны!

Пердаус

Хош келдинг, игилик кёр,
Ариу кёрюндюнг кёзге.
Маратха шиндикни бер.
Къызчыкъ, къара ол юйге...

Марат

Къалкъыбмы турад Халит?
Къалай кыйын аурууду.

П е р д а у с

Санга келсин игилик,
Джанымы алыб кьойду.

М а р а т

Эштгенмисиз Сейитни
Башы ташха тийгенин!
Баш сюеги эзилиб,
Кече тюзде ёлгенин?

Т а м а р а

Тангига дери орамда
Сойланганды, ит кибик.
Стакан кьоймад табхамда,
Бирем-бирем секиртиб!

П е р д а у с

Аллах-хакъы, эштмедим,
Къара анга, харибге!
Сескекли эди джюрегим,—
Къан джауду да юйюне!
Мында эди баш кече,
Омакъ эди юсю да.
Хапар айта, харх эте,
Джарыкъ эди кеси да...

Т а м а р а

Ахыраты кенг болсун,
Хаулелик бла болмады.

Кеси кылы кыалмайын,
Юйдегисин кыйнады...
Ичмезин тилесек да,
Зукку кыараб кюле эд.
Не кёб биз ант этсек да,
Ол сырына кюллю эд.
Кёз тюблери кёгериб,
Киргенед ёлюм кыабха...
Аракыгъа термилиб,
Тюшю-тюню агъачда...

И б р а г и м

Хы, джаншама, табалаб
Джандан сюйген тенгинги.
Кир ишинги табсыныб,
Азмы джортду ол тели!
Сагыш этмед артына.
Керексизге алына,
Энди сюел салына —
Бош тураса, «тартынма!»..

М а р а т

Бу кыагытны Халитге,
Ол уянса, берирсиз.
Кеч этеме мен иште,
Ашыглама, билесиз!

Х а л и т

Марат, кетме, окъуй бар, —
Джууукъ олтур къатыма.
Анамы ары чыгъар, —
Турмасынла къатыла.
Сабийликден сюеме
Ауазынгы эштирге.
Къадалгъаным ючюннге
Боллукъмуса кечерге?
Энди окъу, тартынма,
Таша затым джокъ сенден.
Бирге бичен тартыргъа
Термилеме, сен кѳрген...

М а р а т

Кѳлсюзлюкню, къой, тенгим,
Хорлатма джут ауруугъа.
Энтда экибиз бирге
Ёрлерикбиз кѳб таугъа.

Х а л и т

Ол къагъытны бир окъу,
Анам чыкыгъанд эшикге.
Анда джазылгъан затны
Бек сюемеге эштирге.

М а р а т

«Бу кѡагытны окъусанг,
Дженгил огъуна джыртыб ат...
Сени бла болмаса
Джашамазгъа этиб ант,
Гитчеликден огъуна
Джашагъаима кѣлениб,
Джашау барсын онгуна --
Хар зат чакъсын кѣгериб.
Энди бизни арабыз
Тенгиз болду, терк болду.
Джазыууму къарамы
Тюзелмезча, тюб болду.
Джюз-минг ийне киргенча,
Джызылдайла санларым.
Энди сени кѣрюрча,
Джокъду, ийнан, мадарым.
Кишини да терссинме, —
Джокъду менде табалау.
Терс, бир аллах, кесимме,
Тийсин меннге бир талау.
Терсме, терсме мен кесим!
Терсме, суйгеним ючюн.
Серге кетгенди эсим —
Къалмагъанды джукъ кючюм.
Аманатым буд мени:
Дуния шохлукъ джашнасын!

Ана-бала джюреги
Къууанганлай джашасын!
Бюгюн биринчи кере
Къар джангур да себелеб,
Тюшелле ахыр кече,
Ёшюнюме эркелеб...
Джар башында көгетле —
Алыб, хамаи ашай тур.
Биз орнатхан терекге
Барыб, хамаи къарай тур.
Тюлме сениге кёлкъалды, —
Джазыу алай болур эд.
Меннге кёрюнмей къалдынг, —
Насыбынга толу джет.
Ызымы ызлай, джаш тёлю
Сагъыш этиб, ойлансын.
Бёденеча джаралы —
Сюймеклигим айлансын.
Сау къал, Халит, разыма,
Кюнню кёргеним ючюн...
Секиреме къаядан
Сени суйгеним ючюн...»

П е р д а у с

Неди, Марат, бу таууш?
Не окъудунг сен мынга...
О, Тамара, бери чаб —
Джюрегине тынгыла.

Х а л и т

Къорагъыз энд къатымдан —
Меннге этерни этдигиз.
Бютеу саным тартынды,
Кенгсин энди кёлюгюз.

Т а м а р а

Не болгъанды, мен джарлы!
Дохтур чакъырайыкъ терк.
Кюн аламатды, къарлы,
Къайдан чыкъды сеннге тер?

Х а л и т

Джанла, эгеч, аллымдан...
Къызгъанма да хауаны.
Сен а, Марат, ары чаб...
Ах, Саният, зауаллы!

П е р д а у с

Не болгъанды Саниятха,
Анга алай чабарча?

М а р а т

Болгъан затны эшитсенг,
Эрининги къабарса!..

Т а м а р а

Ах, мен джазыкъ, не дейсе?

М а р а т

Оздурмайын заманны,
Дженгил ары чабайыкъ.
Къуугъун этиб, Саниятны
Къайдагъысын табайыкъ.
«Секиреме къаядан»
Деб джазылгъанд къагъытда.
Этиб заманны зая,
Сыйыт этмейик артда...

П е р д а у с

Терк Къобаннга чабайыкъ!
Ах, мен жарлы, не этейим?
Отоуна салайыкъ,—
Мен жарылыб ёлейим.
Ол чыкъгъанлай юйюмден,
Берекетим да кетди.
Къутуралла юсюме —
Болгъанд хар ким да дертли.
Терк къымылда, Тамара! —
Тыбырыбыз тартыннганд.
Джашым, анга тарала,
Саулугъундан тауусханд.

Сен айтханнга тынгылаб..
Ах, мен джерни кьабайым.
Хайда тирил, дженгил чаб,
Кьайдагысын табайыкь...

М а р а т

Халит, сен джый эсинги,
Кёлюнг болсун джарыкьлы.
Саният сау-эсенди —
Мен джазгьанма кьагьытны.
Кьууанч сеннге сьйюпюб
Кьулачын кенг керликди.
Бусагьатдан сьйгенинг
Отоуунга кирликди...

АВТОРДАН

Экеуленни хапарын
Сабийликде эштгенме.
Аланы джарсыуларын
Джюрегимде элтгенме.
Кече джукьлаб тургьанлай,
Ол экисин кёргенме.
Экисин да кьучакьлай,
Ма бу джырны этгенме!..

НАЗМУЛА

Пусть позовут — и стану вновь солдатом,
Чтоб жизнь спасти. Спасти хотя б одну...

Н. Сидоренко.

* * *

Сапга мен къайгъырыргъа керекме,
Сени бек сюерге борчлума мен.
Джылы ауазынгы кюсерикме,
Не узакъ джерледе къалсанг да сен!
Хар минутда ёлюрге керекме,
Мен да хар адам ёлген сагъатда.
Джангыдан туууб да келликме,
Джангы адам...
Ханс туугъан сагъатда!
Китаб окъуб,
Киногъа къарарча,
Сен тынч-рахат джашарча джашауда,

Бир джерде да
Кыйыплыкь болмазча,
Мен ёлюб,
Сау боллукьма хаман да!
Адам ёлмез ючюн
ёллюкме мен,
Фактыр да болмазча дунияда.
Не жарсыуну
Хорларыкьма мен,
Сабий ойнарча
сени кьойнунгда!

* * *

Совет аскерчи Берлинге джетиб,
Анда кьойгъанды ахыр тылпыуун:
Сен аны суратын «дууа» этиб,
Ёшюнунгде джюрютесе джашыртын...
Аны сыфаты — сени «дууангды».
Ахыр сагъатында сени эринг
Джашауну кьучакълаб кьалгъанды,
Айтханды Джурту бла сени сюгенин...
Сени уа тюшюнгде да — кьазауат.
Джылай-джылай, ёшюнунгде тиесе.
Илгениб,
уяныб, эшикге чыгыб,

Энди уа тансыкълайма,
Джокълайма,
Ауазынгы биягъынлай
Эштирге.
Бу сагъатда
Ол джылларым къайтсала,
Банха кёзден къарар эдим
Хар неге.

Кечгинлик бер деб,
тилейме,
Джанынгы кыйнагъаным
ючюн.
Джаныуарны да
кёзлериңде
Джыламукъланы
сезалгъаным ючюн,
Кеч, устазым,
Бу сейир ингирликде,
Кеч, устазым,
къалгъанса джюрегимде!

* * *

Сени кёк шахарынга келдим,
Гюлле джашнагъан шахарынга.
Джанкъылычлы кёгюңгю кёрдюм,
Кесинг да ушаб джанкъылычха.

Огъай... джазыуда боллукъ тюлдю,
Сезимден айырылыб кетиу...
Сени кёгюнг — джылы юйюмдю.
Назмум а — исси сёзлеринг.
Джашаууму мен алай ашырырма,
Къартлыкъда да сени суйгенлей.
Ташны къучакълаб да джыларма,
Джарсыуну санга иймегенлей!
Къошла... Айырылыу да неди?
Вокзалла уа сакълайла мени...
Къолунга джыламукъ тюшеди...
Кетейим. Сакълайды Тебердим!

* * *

Боран буруб,
инджитгенча кёкени,
Эмен терекни да
болур мыдахлыгъы.
Кюнню джылыуу
джанынга тюшгенча,
Сени ючюн да
Этер бир адам къайгъы.
Тенгинги айтханын

джаратмазса.

Джаратсанг а, пёгерди
ол сениге.

Мийикге арымайын

чыгъалмазса.

Чыкъсанг а —

джууукълашырса кюннге.

Сени джюрегингде
тангы джылыуу.

Аджалдан къачхан
бууну джарсыуу.

Сюйген кызынгы
къаяда кёлеккеси.

Дунияны да
бютеу къайгысы.

Сени тангы джылытхан
муратынг

Турур ол кёгюнге
хур чачханлай.

Къазауатха —
сени да къазауатынг.

Алгышха уа,
джюрегинг кёкча, алай...

Джайгы танглада гелеу
кёгермей къалмаз,

Маркъа къозуну
эштирсе ауазын.

Сени эсингден а
саггыш кзурумаз,
Билесе да сен,
джашауну багъасын!

* * *

Аллах ючюн, келмейин къалма манга,
Терезеден кърюннюк эсенг да, кел.
Уллу саггышдан кзутулукъ эсем а —
Кел. Джюрегими чачыб барады джел!
Сююмлю шыбырдауунгу эштмейин,
Мен, къарт акка кибик, арийма.
Сени кърмей, джаныб,
кюйюб кетейим,
Келлик джолунга,
ауругъанча къарайма.
Сен джазгы поэма кибик, кел манга,
Не джомакъча, неда джангылыкъча, кел.
Чурум чыггыб, келалмайын къалсанг а...
Тюшюме кирлик эсенг да,
бир кел!

БАШЛАРЫ

Поэма «Саният» 5

Назмула

«Санга мен кыйгырырга керекме..»	103
«Совет аскерчи Берлинге джетиб...»	104
«Сагышланама...»	105
«Сени кек шахарынга келдим..»	106
«Боран буруб...»	107
«Аллах ючюн, келмейин кралма манга»	109

Туркчиев Альберт Магомедович

САНИЯТ

Поэма и стихи

На карачаевском языке

Редактор А. И. Кубанов
Художник Ф. И. Марков
Худож. редактор М. П. Бертник
Технич. редактор М. Ф. Перепада
Корректор К. А.-К. Салпагарова

Сдано в набор 6-ХІІ-1975 г.

Подписано в печать 3-ІІ-1976 г.

Формат 60x90 $\frac{1}{32}$. Печ. л. 3,5. Уч-изд. л. 3.

Заказ № 6161. Тираж 1000 экз. ВУ 45527.

Цена 31 коп.

Карачаево-Черкесское отделение
Ставропольского книжного издательства
Черкесск, Дом печати.

Карачаево-Черкесская областная типография,
Черкесск, Первомайская, 47.

Т. 88. Турклиев А. Саняг. Карачаево-Черкесское отделение Ставропольского книжного издательства, 1976.

112 с.

В поэме бичуются старые вредные обычаи, сохранившиеся в сознании отдельных людей, мешающие молодежи устроить свое счастье.

В стихах автор вдохновенно воспеваег свой родной край и людей труда.

С. (карач.) 2

Т $\frac{7-4-3-16}{M 159 (03) -75.}$ 16--76

31 к.

18348